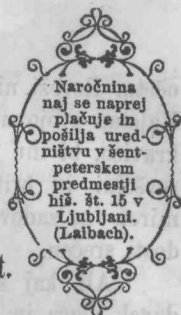

Izhaja 1. dne
v mesecu in
velja za vse
leto 2 gl. 40 k.
za pol leta
1 gl. 20 kr.
Po pošti: za
vse leto 2 gl.
60 kr., za pol
leta 1 gl. 30 kr.

VERTEC.

Naročnina
naj se naprej
plačuje in
pošilja ured-
ništvu v šent-
peterskem
predmestju
hiš. št. 15 v
Ljubljani.
(Laibach).

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 10.

V Ljubljani 1. oktobra 1871.

Leto I.

Drugo pot!

avno mi vertnár je rekel:

„Zloži pesem mi lepó

Za prelube, majhne goste,

Ki na vertec moj tekó.“ —

Kaj bi neki spet zapela?

Tega sama res ne vém,

Gozd zgovorni bi vprašala,

Toda on postal je ném.

Mnogo tudi cvet bi mladi

Mi povedal bil popred,

Kar otrokom je po všeči —

A sedaj je vel in bléd.

Vendar željo bi spolniti

Hotla njemu, ki skerbnó

Nježni vertec obdeluje,

Da vam sadje dá sladkó.

Kaj mi je tedaj storiti?

Hitro, hitro, se mudi! — —

Nič ne teče iz peresa,

Nič sè petjem danes ni!

Ne zamerite mi, dragi,

Ker pretekél že je čas,

Drugo pot vam bodem pela,

Vsaj iz serca ljubim vas! —

Lujiza Penjakova.

Hišica na holmcu.

Na malem holmcu blizu mestica N. je ležala kmečka bajtica, samotna in le nekoliko korakov oddaljena od vasi. Slamnata streha, katero je dim že čisto počernal, stari les, na katerem se je mah sim ter tje v prav velikih kupih pokazoval, vse to je znamenje, da je omenjena bajtica vsaj eno stoletje za prenočišče in stanovanje kmečkej družini služila.

In zarés! Ako zavernemo doli v vas in se odpočijemo pri kakej dobri in gostoljubnej kmečkej ženi, gotovo bomo slišali povest o hišici na holmcu, kajti v vasi ni berkastega človeka, ki se ne bi dogodbe iz te bajtice žalostno spominjal.

Pred več leti namreč je živel v tej hiši stari Kajetan. Bog ga je obdaril s trojki, dvema sinoma in eno hčerko. Kdo bi popisal veselje Kajetanovo, veselje cele fare, koja je ubogim trojčičem z obilnimi darovi pomagala! Čez nekoliko mesecev umré mati in zapusti male otročiče staremu

očetu. Reveži niso nikoli dobre mamice poznali! S kervavimi žulji je hranil Kajetan svojo ubogo družinico, kupil si je s pripomočjo nekterih župljanov kravico, ki mu je dovolj mleka za hrano njegovim otrokom dajala. Pri vsej revščini in britkosti za zgubljeno materjo bil je siromak vendar v serci miren in zadovoljen. Vsaj je upal v Boga, in kdor v Boga zaupa, je zadosti srečen.

Ali kaj se zgodi? Kajetan odide nekega dne v bližnjo mestico, da davek plača in priporoča otroke nekež ženi v varstvo, ki je že dalj časa živel v vasi in katero je po smrti svoje žene za varhinjo svojim otrokom postavil. Ko zvečer domú pride in v sobo stopi, ne vidi nikogar. Kliče varhinjo, kliče otroke — ali zastonj. Ves prestrašen dirja v dolinico, da pozvé o strašnej nesreči, ki se je morebiti njegovej družini dogodila. Koj pri pervej hiši se strese njegovo skerbno očetovsko srcé od žalostne novice: stara varhinja je zginila z obema dečkoma, a deklico Ljubico so našle sosede, gredé memo hiše iz njive domú, na postelji v največem joku. Ubogo revico odnesejo usmiljene sosede v vas, ter jo nahranijo z mlekom. Vsa popraševanja po izgubljenih otrocih so bila zastonj. Oče se od žalosti in britkosti kmaľu za materjo preseli v večnost. Ljubica ostane sama. Dobre sosede so jo hranile. Še zdaj nobena živa duša v vasi ne vé za zgubljena dečka.

To je kratka povest o hišici na holmcu, ktera od ust do ust, od kočé do kočé gré v omenjenej vasi.

* * *

Mladega bralca in bralko te povestice prenesem zdaj v dvajset let poznejši čas. Koliko se pač v dvajsetih letih na svetu spremeniti more! Ljubica, ki ni poprej poznala ne matere, ne očeta, pa je tudi za svoja dva brata le pripovedovati slišala, da ju je imela, bila je zdaj velika, odrasla in cve-toča deklica — 20 let stara. Dobrosérčne sosede nadomestovale so jej ljubo mamico in ker se je deklica pri vsakej priložnosti dobra in za vsako delo brihtna in marljiva pokazovala, so jo dobre sosede v vsem koristnem znanji za ženski stan podučile, ter jo pozneje tudi v bližnjo mesto na daljne nauke poslale. Bila je tedaj Ljubica omikana in pridna deklica, ki je brez očeta in matere, in brez svojih ljubih bratcov živela v bajtici na holmcu, šivala raznoverstna ženska dela, ter si je v kratkem času pridobila vsega, kar jej je bilo za življenje potrebno.

Oh, da bi vedeli, kolikokrat se je Ljubica jokala, koliko britkih solzic je pretočila, ko se je spomnila, da je sama! Kolikokrat je mislila na svoja brata, kolikokrat je k Bogu milo zdihovala!

Težka osoda je človeku biti samemu in zapuščenemu!

Nekega dne zgrabi Ljubico huda merzliza. Mora v posteljo. Zdravnik v soseski sicer ni v tej bolezni nobene nevarnosti videl, ali je Ljubici vendar svetoval, da naj nekoliko dni v postelji ostane.

Tretji dan njene bolezni nekdo na vrata poterka. V sobo stopi mladenec v najboljših letih. Ljubica se prestraši. Ne vé, kako bi ptujca sprejela.

Mladenec je dobro vidil Ljubičino zadrego. Prijazno se vstopi k njenej

postelji, ter jej reče: „Odpustite mi, da vas v bolezní s svojim pohodom nadlegujem. Jaz sem popotnik iz daljne zemlje, ter že več dni iščem hišice na holmcu.“

Ljubica se zavzame nad temi besedami. „Hišica na holmcu“ pravijo mojej bajtici, ki sem jo sirota od svojih staršev podedovala, in v kateri zdaj tudi vi stojite,“ pravi s slabim in vspehanim glasom.

„Dá,“ odgovori mladenec „slišal sem to doli v vasí in zato sem se podvizar, da hitro k vam pridem. Imam se z vami o važnih stvaréh pomeniti!“

„Moj Bog!“ vzdihne Ljubica.

Popotnik se vsede, brez da mu je Ljubica kaj rekla.

„Najpoprej,“ začne mladenec, „vam moram povedati, da sem iz mesta A., iz kterega je, kakor morebiti veste, do te prijazne vasí 14 dni hodá. Vážne okolnosti, kakor sem že rekel, pripeljale so me semkaj. Jaz sem podvornik grofa Dlakovskega . . .“

Ljubica
čedalje
bolj pre-
strašena
postaja.

„Prosim
vas, gos-
pod,“ po-
reče, „ni-
karte me
v bolezní
s stvarmi
nadlego-
vati, o
kterih še

nikoli ni-
ti bese-
dice sli-
šala ni-
sem. Gro-
fa Dla-
kovskega
ne po-
znam, to-
rej ne-
hajte —“

„Ver-
jamem,
da ga ne
poznate“,

reče mladenec, „ali vendar prosim, da me dalje poslušate, ker stvar je za vso tukajšno vas jako važna, posebno pa za to hišico na holmcu.“

Ljubica verže roki kraj sebe in molcé posluša pripovedajočega mladenča.

„Celo reč vam hočem prav ob kratko povedati, ker vém, da bolniki ne poslušajo radi dolgih povesti in morebiti da bo vas, ki stanujete v hišici na holmcu, vendar zanimala moja povest, pa morebiti mi še celó pomagati morete.“

„Pomagati?“ vpraša Ljubica in začudena pogleda mladenča v okó, kakor bi mislila, da pripovedovalec ni pri zdravej pameti. „Gospod, jaz sem reva, pomagati vam z ničemur ne morem.“

Mladenec se prijazno nasmehljá in reče: „Niste me razumela. Jaz mislim, da mi vi, ki stanujete v tej hiši, morebiti vendar s svetom za mojo daljno pot kaj pomagati morete. Tedaj prosim, da me poslušate.“

Grof Dlakovski, kterega tedaj ne poznate, je silno bogat človek, — dá najbogatejši na zemlji, iz ktere pridem. Te dni je umerl. Otroka, ktera je

zapustil, podedovala sta vse premoženje. Njuna žalost za očetom grofom se je pa te dni znatno povečšala. Zvedela sta namreč iz grofovih pisem, da nista grofa, in da imata svoje pleme v tej okolici iskati —

Ljubica ostro pogleda mladenča.

„Zvedela sta še celó, da sta le gojenca grofova, da grof še nikoli svojih otrok imel ni. Zvedela sta, da ju je grofu prodala neka stara ženska, ki ju je njunim staršem — ukradla.“

„Joj“ zaupije Ljubica, — — „joj meni siroti!“

„Zvedela sta nadalje,“ pravi mladenec, „da sta dvojka iz hišice na holmcu.“

Ljubica si pokrije oči z rokama in britko vzdihuje.

„Zvedela sta mladenča,“ nastavi ptujec, „da je očetu imé — K a j e t a n“ —

„Oh,“ zavpije bolna reva s tako močnim glasom, da mladenec neha pripovedovati. Mirno pogleda Ljubico in ves zadovoljen reče: „Tedaj vas vendar mika povest; oh kako sem pač srečen, ako mi z vašim svetom pomagata . . .“

„Oh!“ vzdihne zopet Ljubica. „Povest mi je prav znana, dá, dá — prav znana je celej vasi.“

„Tudi sta zvedela mladenča,“ pravi tujec nadalje, „da nista sama, in glejte, kar jima manjka in kar njuno bogastvo v revščino spreminja — to jaz iščem že 14 dni, iščem — —

„Oh!“ vzdihne bolno deklé vidljivo ganjeno.

„Iščem njuno sestrico.“

Ljubica se oberne k zidu in glasno joka.

„V grofovih pismih stoji zapisano, da je njunej sestrici imé Ljubica . . .“ Serčen jok po revnej izbici odméva.

„In da po njegovej smerti imata, ako sestrica živi, premoženje ž njo deliti.“ Ljubica joka.

Mladeneč zdihuje: „Oh, iščem jo menda zastonj. Prosim, ako vas jok gine in ako ste količkaj usmiljena z mladenčem, kteremu vsa njegova prihodnost zavisi od tega potovanja, povejte mi le z eno besedo, ali je pač v tej vasi živa duša, ki bi mi vedela o Ljubici kaj povedati.“

„Jaz“ reče bolna reva, — „jaz“ — in dalje ne more.

„Tedaj recite mi hitro, kje jo najdem in zahtevajte plačilo, kakoršno si želite.“

„Jaz sem Ljubica, sestra zgubljenih bratcev.“

Mladeneč skoči in dirja po sobi.

Nad Ljubičino posteljo je visela podoba matere božje. Mladeneč se oberne proti podobi in vzdihne: „Hvala ti, preljuba zagovornica revnih kristjanov, hvala ti tisočerna! Po tvojej pomoči in po tvojem zagóvoru našel sem osebo, za katero mi je premoženje obljubljeno!“

Za malo časa je zvedela vsa vas preveselo novico. Hišica na holmcu mergolela je od radovednih sosedov in sosedinj.

Popotnik odide.

Vsa vas je bila veselo radovedna, kakor še nikoli takó!

Ljubica se je zdela vsakemu kakor nebeška prikazen.

* * *

Čez nekoliko tednov priderdrajo bogate kočije v vas. Prišla sta zgubljena brata k svojej zapuščenej sestrici.

Oj, kakšen jok je bil! Koliko gospode se je na ta slovesen trenotek iz cele okolice v hišici na holmcu zbralo!

Ljubica je postala po božjej previdnosti srečna in presrečna, in ž njo vred tudi vsa vas in cela fara.

Na istem mestu, kjer je stala revna bajtica, se je pozneje bel grad ponosno vzdigal k višku.

Bila je Ljubica lastnica velikega premoženja.

Danes, ljuba slovenska mladost, ni več Ljubice, pa tudi njenih bratcev, ne grajščine, ne bajtice ni več, le še v „Vertecu“ najdeš majhno povest — o hišici na holmcu.

Lj. T.

Molitev najboljša pomoč v skušnjavah.

Nek star popotnik Marko je prišel v poznej noči iz daljnega popotovanja v bajto revnega kmeta Martina, kamor ga je privabila luč, ki je gledala iz borne hišice skozi ozka okna. Da bi se od dolge hoje nekoliko oddahnil in odpočil, prosil je Martina za prenočišče.

Trudni popotnik je šel kmalu spat. Čeravno je bila postelja terda, vendar je Marko boljše in sladkejše v njej počival nego drugekrati v najmehkejšej postelji.

Martin in njegova žena pa nista mogla spati. Velika revščina ju je terla in različne misli so jima rojile po glavi, kako bi si pomagla in zljajšala svoj revni stan. Martin v globoke misli zatopljen je sedel na klopi pri peči. Čez nekaj časa nagloma skoči po konci, hiti k svojej ženi ter jej tiho na uho zašepta: „Veš kaj žena? dolgo sva si glavo lomila, kako bi si zljajšala naše revno življenje, pa — vse je bilo zastoj! Neostane nam tedaj drugega, nego da si pomagamo, kakor vemo in znamo. Ali nisi videla polno mošnjo denarjev, katero je seboj prinesel popotnik, ki danes spi tukaj v našej hiši? Mene je njegova mošnja vsega očarala in ves večer mislim o njej. To mošnjo si morava na vsaki način — —“

Na te moževe besede se žena zeló prestraši; mraz in groza jo prešine po vsem telesu. Obračala je svoj govor na vse strani, da bi takó svojega možá odvernila od njegove grozovite misli. Pripovedovala mu je o dobroti božjej, ktera človeka nikoli za vselej ne zapusti, pa tudi tam, kjer je največa sila, Bog svoje pomoči ne odtegne. Predstavljala mu je veliko kazen, ktera ga čaka za njegovo hudodelstvo, pa še večo sramoto, ktera bi potem njo, ubogo siroto, zadela. — „Bolje je gládú umreti — pravi žena nadalje — nego da bi si pomagala s tako pregreho, ktera v nebo za maščevanje vpije.“ Toda vse to ni moglo Martina odverniti od njegove namére. Kakor obnorel rine ženo od sebe, ter za trdno sklene prišedšega popotnika to noč